

УДК 355.237.084.91:351.86

І. М. Волков

О. В. Батюк

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ВІДШКОДУВАННЯ ОСОБАМИ ОФІЦЕРСЬКОГО СКЛАДУ ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ЇХ УТРИМАННЯМ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ, В КОНТЕКСТІ ВЕДЕННЯ ПРЕТЕНЗІЙНО-ПОЗОВНОЇ РОБОТИ

Розглянуто питання правового регулювання процесу відшкодування витрат, пов'язаних з утриманням у закладах вищої освіти під час навчання, особами офіцерського складу, які не виступили встановлений законодавством п'ятирічний строк військової служби на відповідних посадах. На основі проведеного аналізу законодавства і з урахуванням результатів практичної діяльності в зазначеній сфері сформовано рекомендації, спрямовані на оптимізацію ведення претензійно-позовної роботи за зазначеною категорією справ.

Подано окремі пропозиції для поліпшення результативності реалізації компенсаторних механізмів відшкодування особами офіцерського складу, звільненими з військової служби за наявності визначених законодавством підстав, витрат, пов'язаних з їх утриманням у закладах вищої освіти, у тому числі й шляхом ведення претензійно-позовної роботи.

Ключові слова: *правове регулювання, державне управління, військове адміністрування, Національна гвардія України, заклад вищої освіти, відшкодування, вартість, утримання.*

Постановка проблеми. Проблематика, пов'язана з організацією діяльності військових структур, завжди була і буде однією з актуальних сфер проведення досліджень науковцями різних галузей. Порядок проходження військової служби може бути елементом предмета вивчення наукою у галузі адміністративного права, а також інструментом аналізу суспільних відносин у сфері державного управління, з одного боку, та системи правових норм, що здійснюють їх регулювання, – з іншого.

Правове регулювання поряд з переконанням і примусом входить до правових функціональних методів державного управління, сутністю якого є юридичний вплив на соціально-правову сферу та її окремі елементи у процесі суспільних відносин, основним учасником якого є державна влада [1, с. 140].

Важливою компонентою організаційної діяльності структурних складових сектору безпеки і оборони держави як частини механізму державного управління є забезпечення ефективності підготовки кадрового складу й

оптимізація витратків державного бюджету в цій сфері.

Дострокове розірвання контракту про проходження військової служби на посадах офіцерського складу окремими випускниками вищих військових навчальних закладів зумовлює необхідність реалізації запроваджених державою компенсаторних механізмів відшкодування такими особами витрат, пов'язаних з їх утриманням у закладах вищої освіти, у тому числі й шляхом ведення претензійно-позовної роботи.

У процесі функціонування зазначених механізмів виникають окремі питання, що потребують додаткового правового регулювання. Саме вони і є предметом цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчаючи результати попередніх наукових досліджень у сфері військового управління, варто зауважити, що ще наприкінці XIX ст. німецький філософ Лоренц фон Штейн у своєму «Вченні про військовий побут, як частину науки про державу» (1875) [2, с. 54] зазначив, що таку діяльність слід розглядати як

мистецтво застосування норм військового права до конкретних випадків, сприяння його вдосконаленню, указуючи на недоліки та неповноту закону, які зумовлюють незастосування його на практиці [3, с. 13–31].

У сучасних умовах тематика адміністрування військової служби та військового управління не втрачає своєї актуальності. Дослідження теоретичних і прикладних питань, пов'язаних з проходженням військової служби (вступ, просування, припинення), основними елементами правового статусу військовослужбовця як особливого суб'єкта військово-службових відносин, проблематики стосовно реалізації прав, обов'язків, правових обмежень, а також основних пільг та гарантій військовослужбовців проводилися у дисертаційній роботі І. Ф. Коржа [4]. Конституційні засади проходження військової служби в Україні розглянуто у науковій праці Є. І. Григоренка [5]. Публічне адміністрування у сфері оборони України досліджував В. В. Сокурєнко у [6]. Окремі питання правового статусу військовослужбовців Національної гвардії України висвітлено у [7]. Організаційні і правові засади проходження військової служби за контрактом у Збройних Силах України було розглянуто В. О. Паламарчуком у [8]. Деякі аспекти правового регулювання і державного управління окремих спеціальних питань, пов'язаних із проходженням військової служби у Національній гвардії України та виконанням службово-бойових завдань, досліджував й один із авторів цієї статті у [9, 10, 11].

Водночас правові відносини у цій сфері завжди характеризувалися динамічністю і схильністю до змін залежно від умов зовнішнього середовища та внутрішнього стану системи механізмів, пов'язаних з проходженням військової служби. Тому наукові дослідження, а особливо ті, що можуть мати прикладний характер, залишаються актуальними і викликають інтерес як у дослідників, так і тих, хто застосовує їх результати на практиці.

Метою статті є дослідження окремих аспектів військової управлінської діяльності у сфері ведення роботи, спрямованої на відшкодування особами офіцерського складу витрат, пов'язаних з їх утриманням у закладах вищої освіти під час навчання, а також формування рекомендацій прикладного характеру.

Виклад основного матеріалу. Згідно із частиною десятою ст. 25 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [12] особи офіцерського складу, які звільняються з військової служби протягом п'яти років (десяти років – для осіб офіцерського складу, які оволоділи спеціальностями льотного складу авіації) після закінчення вищого військового навчального закладу або військового навчального підрозділу закладу вищої освіти відповідно до підпунктів «д», «е», «є», «з», «и» пункту 1 та підпунктів «д», «е», «є», «ж», «з» пункту 2 частини п'ятої ст. 26 цього Закону, відшкодовують Міністерству оборони України та іншим центральним органам виконавчої влади, яким підпорядковані ці заклади освіти, витрати, пов'язані з їх утриманням у закладі вищої освіти, відповідно до порядку і умов, встановлених Кабінетом Міністрів України. У разі відмови від добровільного відшкодування витрат таке відшкодування здійснюється у судовому порядку.

Постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2006 р. № 964 затверджено «Порядок відшкодування курсантами та особами офіцерського складу витрат, пов'язаних з їх утриманням у закладах вищої освіти» [13]. Разом з цим зазначеним Порядком не конкретизовано процедури, що повинні бути реалізовані в процесі підготовки матеріалів, необхідних для належного захисту прав та законних інтересів центрального органу виконавчої влади, у сфері діяльності якого перебуває заклад вищої освіти (вищий військовий навчальний заклад), а також і самого цього закладу.

Складнощі у веденні претензійно-позовної роботи у зазначеній категорії справ насамперед виникають у зв'язку з тим, що у разі відмови боржника від добровільного відшкодування витрат юридичній особі – суб'єкту владних повноважень, з одного боку, необхідно забезпечити дотримання строків, установлених частиною п'ятою ст. 122 Кодексу адміністративного судочинства України [14], які складають лише один місяць. А з іншого боку, ситуацію ускладнює той факт, що на момент виникнення боргу правовий зв'язок між боржником – особою офіцерського складу і закладом вищої освіти втрачено. Як наслідок – у останнього немає матеріалів особової справи офіцера, а також документів, які б підтверджували підстави звільнення з

військової служби та виникнення підстав для примусового стягнення боргу, що утворився.

Тому для оптимізації процесів ведення претензійно-позовної роботи, спрямованої на відшкодування офіцерами, звільненими з військової служби, сум витрат, пов'язаних з їх утриманням у закладі вищої освіти, за наявності підстав, передбачених частиною десятою ст. 25 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», доцільним є навести такі рекомендації.

Підготовку і здійснення претензійної роботи необхідно починати на етапі формування кадровим органом військової частини матеріалів для звільнення військовослужбовця, який не вислужив установлений законодавством п'ятирічний термін контракту на посадах офіцерського складу. Претензійна робота має бути спрямована на досудове вирішення питання відшкодування вартості утримання у закладі вищої освіти. Її метою є оплата військовослужбовцем офіцерського складу вартості його утримання у закладі вищої освіти у добровільному порядку у повному обсязі.

Позовна робота повинна здійснюватися лише у разі відмови військовослужбовця офіцерського складу від добровільного відшкодування витрат. При цьому така відмова має бути задокументована для надання доказів наявності цього факту під час подання позовної заяви до суду. У такому разі відшкодування здійснюється у судовому порядку, за правилами адміністративного судочинства.

Треба зважати на те, що відповідно до Закону України [12] відшкодування здійснюється на користь Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, яким підпорядковані заклади вищої освіти. Слід зауважити, що позовна робота може бути спрямована на стягнення коштів на реєстраційні рахунки не тільки центрального органу виконавчої влади, якому підпорядковується заклад вищої освіти, а й на реєстраційні рахунки самого закладу. При цьому до складу учасників судового розгляду обов'язково повинні бути включені обидва ці суб'єкти.

Якщо обов'язок ведення претензійно-позовної роботи стосовно зазначеної категорії військовослужбовців покладається на заклади вищої освіти, то необхідно брати до уваги такі обставини.

З огляду на суб'єктний склад осіб, в інтересах яких проводиться стягнення боргу, у

процесі ведення претензійно-позовної роботи потребує вирішення питання про можливість надання відповідних представницьких повноважень начальникові закладу вищої освіти та(або) посадовим особам його юридичного підрозділу (відділу, відділення, служби). Крім того, під час подання позовної заяви потребує визначення процесуальний статус сторін (позивач, третя особа). Такі повноваження можуть бути надані і командирів та(або) посадовим особам юридичного підрозділу відповідної військової частини, яка є ініціатором звільнення військовослужбовця і зі списків особового складу якої цей військовослужбовець виключається та зараховується у запас Збройних Сил України.

На дату звільнення військовослужбовця офіцерського складу з військової служби, виключення його зі списків особового складу відповідної військової частини та початку перебігу строків позовної давності у закладі вищої освіти немає особової справи цього військовослужбовця. Як правило, вона знаходиться у відповідній військовій частині та(або) відповідному органі військового управління. Тому підготовка позовної заяви та збирання необхідних документів виключно закладом вищої освіти з дотриманням місячного строку позовної давності будуть не можливі.

З метою забезпечення проведення претензійно-позовної роботи в інтересах центрального органу виконавчої влади та закладу вищої освіти, спрямованої на стягнення з військовослужбовця офіцерського складу вартості витрат, що пов'язані з його утриманням у закладі вищої освіти, під час звільнення особи офіцерського складу з військової служби та виключення зі списків особового складу відповідної військової частини доцільно формувати належним чином завірені копії елементів особової справи та інших документів особи, звільненої з військової служби, які в подальшому будуть додані до позовної заяви. До них, зокрема, можуть бути віднесені такі:

- копія паспорта, виданого на ім'я громадянина України (всіх сторінок);
- витяг (довідка) з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання;
- копія довідки про присвоєння РНОКПП;
- копія послужного списку;
- копія диплома;

- витяг з наказу начальника закладу вищої освіти про зарахування на навчання курсантів;
- витяг з наказу начальника закладу вищої освіти про зарахування в списки особового складу закладу вищої освіти та на всі види забезпечення (по стройовій частині);
- витяг з наказу начальника закладу вищої освіти про відрахування з навчання, зарахування у розпорядження і виключення зі списків особового складу закладу вищої освіти та всіх видів забезпечення (по стройовій частині);
- витяг з наказу відповідного командира (начальника) (по особовому складу) про присвоєння первинного офіцерського звання;
- копія контракту про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України або в іншому військовому формуванні на посадах осіб офіцерського складу (із заповненим розділом 12);
- копія контракту про проходження військової служби (навчання) у Збройних Силах України або в іншому військовому формуванні курсантами закладу вищої освіти;
- витяг з наказу командира військової частини про зарахування до списків особового складу військової частини та на всі види забезпечення (по стройовій частині);
- копія рапорту військовослужбовця офіцерського складу про припинення (розірвання) контракту та звільнення його з військової служби (у рапорті, який подається військовослужбовцем перед звільненням, та за наявності підстав для відшкодування вартості навчання у закладі вищої освіти доцільно додати абзац такого змісту: «З вимогами Постанови Кабінету Міністрів України від 12.07.2006 р. № 964 «Про затвердження Порядку відшкодування курсантами та особами офіцерського складу витрат, пов'язаних з їх утриманням у закладах вищої освіти» ознайомлений та згоден»);
- витяг з наказу відповідного командира (начальника) (по особовому складу) про припинення (розірвання) контракту про проходження військової служби на посадах офіцерського складу;
- витяг з наказу командира військової частини про оголошення наказу відповідного командира (начальника) (по особовому складу) про припинення (розірвання) контракту про проходження військової служби на посадах офіцерського складу і виключення зі списків

- особового складу військової частини та всіх видів забезпечення (по стройовій частині);
- копія службової картки;
- копії постанов судів про притягнення до адміністративної відповідальності (у разі наявності);
- копії висновків службових розслідувань, результатом яких стало накладення дисциплінарних стягнень;
- копії наказів командира військової частини про притягнення до дисциплінарної відповідальності військовослужбовця офіцерського складу;
- копія атестації, яка складається під час звільнення з військової служби;
- заява-зобов'язання про відшкодування вартості утримання у закладі вищої освіти під час навчання з обов'язковим зазначенням персональних даних особи, електронної адреси та номеру телефона військовослужбовця, суми боргу, а також попередження про можливість стягнення суми боргу в судовому порядку у разі відмови здійснити відшкодування добровільно;
- зведений розрахунок фактичних видатків державного бюджету, пов'язаних з утриманням військовослужбовця у закладі вищої освіти, з підписами начальника закладу вищої освіти, головного бухгалтера, який скріплений гербовою печаткою ЗВО, з підписом військовослужбовця про ознайомлення;
- розрахунки фактичних видатків державного бюджету, пов'язаних з утриманням військовослужбовця у закладі вищої освіти за напрямками відповідних служб забезпечення (квартирно-експлуатаційна служба, продовольча, медична, речова тощо), завірені підписами начальників відповідних служб, а також з підписом військовослужбовця, який звільняється, про ознайомлення з розрахунками;
- копія службового посвідчення;
- копія посвідчення учасника бойових дій (у разі наявності);
- копія квитанції про відшкодування коштів згідно з Постановою Кабміну України № 964 (у разі часткового добровільного відшкодування витрат на утримання у закладі вищої освіти);
- витяг з порядку відшкодування курсантами та особами офіцерського складу витрат, пов'язаних з їх утриманням у закладах вищої освіти, з особистим підписом військовослужбовця про ознайомлення.

Відповідно до вимог наказу Міністерства оборони України, Міністерства фінансів України,

Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони України, Служби безпеки України від 16.07.2007 р. № 419/831/240/605/537/219/534 «Про затвердження Порядку розрахунку витрат, пов'язаних з утриманням курсантів у вищих навчальних закладах» [15], у наказі про звільнення військовослужбовця офіцерського складу сума відшкодування відображується узагальнено і вноситься до книги обліку нестач закладу вищої освіти на підставі такого наказу. Тобто під час видання відповідного наказу про звільнення сума витрат, яка підлягає відшкодуванню, має бути оголошена зазначеним наказом.

У процесі організації ведення претензійно-позовної роботи слід зважати на обмежені строки позовної давності (один місяць), встановлені законодавством для наведеної категорії справ, відлік яких починається з дати виключення військовослужбовця офіцерського складу із списків особового складу відповідної військової частини. З огляду на встановлені строки і час, необхідний для збирання доказів позовної заяви та пересилання їх з військової частини до закладу вищої освіти, виникає загроза пропуску цих строків.

Одночасно потребує вирішення питання обліку і списання простроченої дебіторської заборгованості, яка, ймовірно, виникне під час складання розрахунків витрат на утримання у закладі вищої освіти офіцерів, звільнених з військової служби, і претензійно-позовна робота стосовно до яких не проводилась, а строки позовної давності, встановлені законодавством, закінчилися.

Висновки

Отже, за результатами проведеного аналізу нормативно-правових документів, які регулюють питання, що є предметом цього розгляду, вважаємо за доцільне зробити такі висновки.

З огляду на встановлений законодавством місячний строк звернення до адміністративного суду у зазначеній категорії справ строк ведення претензійно-позовної роботи по відшкодуванню витрат з утримання у закладі вищої освіти військовослужбовців офіцерського складу має становити не більше одного місяця з урахуванням часу направлення претензії боржникові й отримання відповіді на неї, а також проведення підготовчої роботи включно зі збиранням необхідних документів та підготовкою позовної

заяви. Відлік перебігу строку слід починати з дати виключення офіцера зі списків особового складу військової частини та всіх видів забезпечення. У разі пропуску зазначеного строку з поважних причин застосовувати встановлені законодавством механізми поновлення процесуальних строків.

Передбачити можливість ведення претензійно-позовної роботи по відшкодуванню витрат з утримання у закладі вищої освіти військовослужбовців офіцерського складу, за наявності відповідних підстав, юридичними підрозділами військових частин, які виступають ініціаторами звільнення таких військовослужбовців з військової служби. Роботу здійснювати на підставі довіреностей, виданих в установленому порядку центральним органом виконавчої влади і закладом вищої освіти.

Необхідні для організації такої роботи документи долучати закладом вищої освіти до особової справи військовослужбовця під час її формування на момент завершення ним навчання у цьому закладі, а у разі відсутності окремих документів в особовій справі – надавати їх до органу, який видає наказ про припинення (розірвання) контракту про проходження військової служби на посадах офіцерського складу, або безпосередньо до військової частини. Решту необхідних документів виготовляти у процесі звільнення військовослужбовця з військової служби.

Забезпечити оголошення суми витрат, пов'язаних з утриманням військовослужбовця офіцерського складу у закладі вищої освіти під час його навчання, у наказі про виключення відповідного військовослужбовця зі списків особового складу військової частини (по стройовій частині).

Контрольні списки військовослужбовців офіцерського складу, звільнених за наявності підстав, передбачених частиною десятою ст. 25 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», вести у кадровому органі відповідної військової частини та органі, який видає наказ про припинення (розірвання) контракту про проходження військової служби на посадах офіцерського складу.

Облік претензій і судових справ, а також звітування здійснювати посадовим особам юридичних підрозділів військових частин, які є ініціаторами звільнення військовослужбовця, встановленим порядком, з повідомленням

закладу вищої освіти, в якому цей військовослужбовець навчався.

Порядок і строки проведення розрахунку витрат з утримання у закладі вищої освіти визначені [15] і не потребують додаткового унормування, окрім доповнення переліку таких розрахунків зведеним розрахунком, який складається фінансовим органом закладу вищої освіти на підставі розрахунків, підготовлених відповідними службами забезпечення.

Дебіторську заборгованість, яка, ймовірно, виникне під час складання розрахунків вартості витрат на утримання у закладі вищої освіти офіцерів, звільнених з військової служби, і претензійно-позовна робота стосовно до яких не проводилась, а строки позовної давності, встановлені законодавством, закінчилися, ураховувати за відповідними військовими частинами, які допустили таке прострочення. Списання заборгованості здійснювати згідно з установленим законодавством порядком.

Орієнтовний перелік копій документів, сформований у результаті цього дослідження, можливо використовувати у практичній діяльності органів військового управління військових частин та закладів вищої освіти Збройних Сил України й інших військових формувань, утворених відповідно до закону.

Викладені у цій статті окремі пропозиції були закріплені розпорядженням командувача Національної гвардії України [16].

Надалі розвиток досліджень за розглянутою тематикою вбачається у проведенні аналізу результативності впроваджених у діяльність органів військового управління військових частин і закладів вищої освіти наведених рекомендацій з метою подальшої оптимізації процесів ведення претензійно-позовної роботи у справах зазначеної категорії.

Перелік джерел посилання

1. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) та ін. Київ ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с.

2. Лоренц фон Штейн. Вчення про військовий побут, як частина науки про державу / пер. А. Ертеля. СПб, 1875. 500 с.

3. Ертель А. Передмова до книжки Л. Фон Штейна «Вчення про військовий побут, як частина науки про державу» (1875) / пер. А. Ертеля. СПб, 2014. 31 с.

4. Корж І. Ф. Військова служба в Україні: вступ, просування, припинення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2004. 222 с.

5. Григоренко Є. І. Конституційні засади проходження військової служби громадянами України: проблеми теорії та практики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Харків, 2009. 18 с.

6. Сокурєнко В. В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016. 573 с.

7. Адамчук М. М., Шаповал О. М., Волков І. М. Управління повсякденною діяльністю військових частин Національної гвардії України : підручник. Харків : НА НГУ, 2020. 442 с.

8. Паламарчук В. О. Організаційно-правові засади проходження військової служби у Збройних Силах України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2002. 194 с.

9. Волков І. М. Організаційно-правовий механізм державного управління забезпеченням безпеки об'єктів дипломатичного призначення в Україні : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.05. Харків, 2021. 216 с.

10. Волков І. М., Перепада В. І. Актуальні питання правового регулювання процесу виконання Національною гвардією України завдань з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки під час масових заходів та у ході припинення масових заворушень. *Честь і закон*. 2019. № 3 (70). С. 103–109.

11. Волков І. М., Олещенко О. А., Перепада В. І. Правове регулювання діяльності Національної гвардії України при створенні військового командування в умовах надзвичайного стану. *Честь і закон*. 2018. № 4 (67). С. 76–84.

12. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII. URL: <http://surl.li/hschw> (дата звернення: 06.04.2023).

13. Порядок відшкодування курсантами та особами офіцерського складу витрат, пов'язаних з їх утриманням у закладах вищої освіти : затв. Постановою Кабміну України від 12.07.2006 р. № 964. URL: <http://surl.li/hscii>. (дата звернення: 08.04.2023).

14. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <http://surl.li/ngyuf> (дата звернення: 06.04.2023).

15. Порядок розрахунку витрат, пов'язаних з утриманням курсантів у вищих навчальних закладах : затв. наказом Міноборони України,

Мінфіну України, МВС України, Мінтрансз'язку України, Адміністрації ДПСУ, УДОУ, СБУ від 16.07.2007 р. № 419/831/240/605/537/219/534. URL: <http://surl.li/hschf> (дата звернення: 06.04.2023).

16. Про організацію діяльності щодо відшкодування коштів особами офіцерського складу, які повинні відшкодувати витрати, пов'язані з їх утриманням у навчальному закладі : розпорядження командувача НГУ від 26.01.2023 р. № Р-13.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2023 р.

UDC 355.237.084.91:351.86

I. Volkov, O. Batiuk

CERTAIN ASPECTS OF THE LEGAL REGULATION OF THE PROCESS OF COMPENSATION BY PERSONS OF THE OFFICERS FOR COSTS RELATED TO THEIR KEEPING AT INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IN THE CONTEXT OF CONDUCTING CLAIMS

Issues related to the organization of the activities of military structures have always been and will be one of the relevant areas of scientific research in various fields. The procedure for completing military service can be an element of the subject of the study of science in the field of administrative law, as a tool for the analysis of social relations in the sphere of public administration, on the one hand, and the system of legal norms studying their regulation, on the other.

Legal regulation of order with persuasion and coercion is part of the legal functional methods of state management of the essence, which has a legal impact on the socio-legal sphere and its individual elements in the process of social relations, the main participant of which is the state government.

An important part of the organizational activity of the structural components of the security and defense sector of the state, as part of the state management mechanism, is to ensure the effectiveness of personnel training and optimization of state budget expenditures in this area.

In cases of early termination of the contract for military service in officer positions by individual graduates of higher military educational institutions, the implementation of compensatory mechanisms implemented by the state is ensured against such persons incurring expenses related to their maintenance in higher education institutions, including by conducting claims lawsuit work.

The article examines separate issues of legal regulation of the process of reimbursement of expenses related to maintenance in institutions of higher education during studies by officers who have not served the five-year term of military service in the relevant positions established by law.

On the basis of the analysis of the legislation and taking into account the results of practical activities in the specified area, recommendations were made aimed at optimizing the conduct of claims and lawsuits in this category of cases.

Separate algorithms of actions are proposed, the task of which is to improve the effectiveness of the implementation of compensatory mechanisms for compensation by officers, dismissed from military service on the grounds specified by law, of costs associated with their retention in institutions of higher education, including by conducting claims and lawsuits work.

Keywords: *legal regulation, state administration, military administration, National Guard of Ukraine, institution of higher education, compensation, cost, maintenance.*

Волков Ігор Миколайович – кандидат наук з державного управління, начальник юридичного відділу Національної академії Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0001-6565-3684>

Батюк Олег Володимирович – доктор юридичних наук, доцент, офіцер служби кадрової роботи окремого батальйону забезпечення навчального процесу НГУ військової частини 3027
<https://orcid.org/0000-0002-2291-4247>